

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

У статті розглянуто поняття компетентнісного підходу при підготовці вчителів початкової школи. Розкрито роль інформаційно-комунікаційних технологій при формуванні професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Описано досвід викладання дисципліни “Інтернет-технології в освіті” за вибором навчального закладу для студентів педагогічного коледжу, який показує, що практична спрямованість курсу та наближення навчальних завдань до реальних професійних потреб вчителя початкової школи сприяють формуванню професійної компетентності.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, компетентнісний підхід, професійна компетентність.

Швидке входження України в європейський і світовий простір характеризується запозиченням світових та європейських стандартів. Виразною ознакою розвитку національної системи освіти є розбудова її на компетентнісно орієнтованій основі. Це зумовлено, передусім, інформаційним розвитком суспільства, коли важливим стає не просте накопичення знань та предметних умінь і навичок, а формування вміння вчитися, оволодівати навичками пошуку інформації, здатність до самонавчання упродовж життя, що є визначальною сферою професійної діяльності людини [7].

Одними з основних завдань підготовки педагогічних кадрів, відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр., є системне підвищення якості освіти на інноваційній основі; визначеність й унормування змісту всіх підсистем освіти, що забезпечує усталену систему знань та компетентностей, потужну професійно кваліфіковану кадрову базу для економічного зростання держави, конкурентоспроможність вітчизняних працівників на зовнішньому ринку праці; створення сприятливих умов для професійного вдосконалення та творчості педагогічних працівників [5]. Відтак, наголошено на необхідності забезпечення істотного зростання професійної компетентності випускників вищих навчальних закладів, підготовки вчителя як високопрофесійного фахівця, здатного до ефективної професійної діяльності [6].

Сучасний стан підготовки майбутніх учителів у педагогічних ВНЗ висвітлено в працях Н. Бібик, О. Бігич, І. Богданової, В. Бондаря, Н. Глузман, Л. Коваль, Я. Кодлюк, О. Комар, К. Крутій, Н. Кузьміної, Н. Морзе, Л. Петухової, О. Пехоти, О. Савченко, С. Сисоєвої, С. Скворцової, В. Слатьоніна, Л. Хоружі, А. Хуторського та ін.

Проблеми впровадження компетентнісного підходу до змісту вищої освіти розглядають у своїх працях: В. Байденко, Є. Барбіна, Н. Бібик, Н. Глузман, Є. Зеєр, І. Зимня, І. Зязюн, Н. Кузьміна, О. Локшина, А. Маркова, Л. Мітіна, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко та ін.

Метою статті є визначення ролі інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці вчителів початкової школи в умовах компетентнісного підходу.

Сьогодні вже важко уявити без використання інформаційно-комунікаційних технологій. Вони здійснюють суттєвий вплив на соціальні та освітні процеси. Система освіти поступово зазнає змін під впливом інформаційних технологій. Повною мірою це стосується і початкової школи.

Під інформаційно-комунікаційними технологіями навчання розуміємо системний комплекс психолого-педагогічних процедур, що включає спеціальний відбір і компонування дидактичних форм, методів, засобів, прийомів, умов здійснення та оцінювання процесу навчання, заснованих на використанні комп'ютерної техніки [4].

Впровадження ІКТ у навчально-виховний процес професійно-педагогічної підготовки вчителя початкової школи у педагогічних коледжах має своє відображення у навчальному плані підготовки молодшого спеціаліста. У зв'язку із переходом до нового Державного стандарту початкової загальної освіти для майбутніх вчителів початкової школи запроваджені нові дисципліни, такі як “Методика навчання інформатики в початковій школі” та “Практичний курс інформатики з елементами програмування”.

Вчитель початкової школи в своїй професійній діяльності має неухильно дотримуватись вимог Державного стандарту, який ґрунтується на засадах особистісно орієнтованого і компетентнісного підходів, що зумовлює чітке визначення результативної складової засвоєння змісту початкової загальної освіти.

У Державному стандарті компетентнісний підхід визначено як спрямованість навчально-виховного процесу на досягнення результатів, якими є такі ієрархічно-підпорядковані компетентності учнів, як ключова, загальнопредметна і предметна [1].

На думку С. Трубачової, реалізація компетентнісного підходу в освітньому процесі передбачає дотримання низки дидактичних умов. Перша з них полягає в чіткому усвідомленні учасниками навчального процесу дидактичної специфіки, закладеної в поняття “компетентність” як педагогічної категорії, яка може характеризувати як певний етап в освітньому процесі, так і його кінцевий результат – результат освіти.

Таке тлумачення пов'язане, насамперед, з тим, що перелік освітніх компетенцій розглядають як вимогу, як задану соціальну норму освіченості учня, необхідну для його подальшого ефективного функціонування в певній сфері людської діяльності, а оскільки набуття цих компетенцій відбувається поступово в процесі навчання, рівень компетентності учня на різних етапах навчання буде різним. Таке бачення свідчить про рівневий характер компетентнісного підходу в навчанні, про доцільність визначення певних послідовних рівнів у формуванні компетентності учнів [3].

Відповідальність у навчально-виховному процесі за формування компетентностей в учнів початкової школи покладається на вчителя. Очевидним є той факт, що підготовка вчителів початкової школи має бути достатньою для здійснення такої діяльності.

Сучасний стан науково-професійної підготовки вчителя початкової школи не забезпечує повною мірою належний рівень його готовності до ефективної діяльності, оскільки він ґрунтується здебільшого на аналітичному підході, що спричиняє структурно-якісну роздрібненість окремих навчальних дисциплін. Водночас сучасні прогресивні тенденції в освіті, зокрема компетентнісний підхід, орієнтують на багатоаспектну різнобічну змістову і смислову інтеграцію, введення нових навчальних курсів, які відображають динамізм нової парадигми, синтезують багатогранність її внутрішніх зв'язків і взаємозалежностей. Так, значне зростання обсягу наукових знань позначається на обсягах інформаційної складової процесу навчання, вимагає розвитку й модернізації методів трансляції. Об'єктивні тенденції в розвитку сучасної освіти вимагають інтеграції інформаційного обміну в освітньому просторі, яким може стати інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище. Останнє передбачає більш повне й ефективне використання потенційних можливостей спеціального програмного забезпечення на базі мультимедійних технологій із необхідними дидактичними, методичними матеріалами, творчими завданнями, введенням у педагогічні системи елементів автоматизації управління навчальним процесом і надання можливості роботи з ресурсами глобальної мережі Інтернет.

На перший план висувається не засвоєння певних знань, умінь і навичок, а формування індивідуальної техніки раціонального способу вирішення завдань у різних навчальних чи життєвих ситуаціях, формування навичок самоосвіти й самореалізації особистості, готовності до повноцінного життя в сучасному суспільстві [2].

Вищим навчальним закладам, зокрема педагогічним коледжам, відводиться особлива роль, оскільки саме вони готують учителів початкової школи, що будуть будувати навчально-виховний процес на принципах компетентнісного підходу. Унікальність полягає в тому, що тільки вчитель початкової ланки охоплює всі предмети одночасно. Він має всі потенційні можливості для розбудови навчально-виховного процесу на засадах компетентнісного підходу.

Використання ІКТ засвідчило переваги над традиційними методичними системами навчання в контексті реалізації особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів, оскільки певною мірою сприяють реалізації принципів індивідуалізації та диференціації навчального процесу, розширенню його змісту, підвищенню інтенсифікації й результативності навчання в цілому.

Важливим є формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. Цей процес є складним і вимагає опрацювання великого обсягу інформації.

Професійна компетентність – це базова характеристика діяльності спеціаліста; вона включає як змістовий (знання), так і процесуальний (уміння) компоненти і має головні суттєві ознаки, а саме: мобільність знань, гнучкість методів професійної діяльності та критичність мислення. Професійна компетентність учителя зумовлює його педагогічну майстерність [7]. Вона розглядається як єдність знань, умінь, здатностей, а також готовності діяти в складній ситуації й вирішувати професійні завдання з високим рівнем невизначеності, здатності та готовності до досягнення більш якісного результату праці, ставлення до професії як до однієї з ключових особистих цінностей [2].

Випускник педагогічного коледжу повинен бути компетентним у сфері інформаційних видів професійної діяльності: розуміння закономірностей і особливостей перебігу інформаційних процесів у професійній діяльності; знання властивостей і характеристик професійно важливої інформації; знання основних типів інформаційних систем, які використовують у професійній діяльності, і володіння навичками роботи з цими системами; сформованість потреби у використанні засобів ІКТ при вирішенні професійних завдань.

Досвід викладання дисципліни “Інтернет-технології в освіті” за вибором навчального закладу для студентів педагогічного коледжу показує, що практична спрямованість курсу та наближення навчальних завдань до реальних професійних потреб учителя початкової школи сприяє формуванню професійної компетентності. На заняттях майбутні вчителі початкової школи розв’язують широкий спектр завдань, а саме: створюють навчальні проекти, взаємодіють між собою засобами інтернет-сервісів, пишуть сценарії відеокліпів на педагогічну тематику, планують екскурсії, прокладають маршрути подорожей, виконують завдання, пов’язані зі шкільним документообігом.

Мультимедійні можливості інтернет-сервісів дають змогу поєднувати текстову, графічну, анімаційну, відео- і звукову інформацію. Одночасне використання кількох каналів сприйняття навчальної інформації дає змогу підвищити рівень засвоєння навчального матеріалу, візуалізувати абстрактну інформацію за рахунок динамічного представлення процесів, демонструвати фрагменти передач, фільмів, віртуальних екскурсій тощо.

Результати такої діяльності призводять до готовності майбутніх учителів початкової школи до виконання ними своїх функціональних професійних обов’язків на майбутньому робочому місці. Унаслідок цього період адаптації молодого вчителя в школі скорочується, що позитивно впливає на навчально-виховний процес у початкових класах. Набуті навички планування своєї професійної діяльності, завдяки використанню можливостей інтернет-сервісів, значно полегшують виконання багатьох завдань, що висуває сучасна початкова школа. Процес інтеграції різноманітних сервісів у свою професійну діяльність сприяє виробленню власного унікального педагогічного стилю. Використання вищезгаданих підходів під час підготовки вчителів початкової школи дає змогу розпочати формування педагогічного стилю ще під час навчання студентів у педагогічному коледжі.

Використання різноманітних інформаційно-комунікаційних технологій у межах компетентнісного підходу є найоптимальнішим засобом професійної підготовки вчителів початкової школи у педагогічному коледжі.

Висновки. Таким чином, підготовка вчителів початкової школи на засадах компетентнісного підходу, що інтегрує в собі використання інформаційно-комунікаційних технологій, є більш ефективною, враховуючи об’єктивні тенденції розвитку сучасної освіти.

Список використаної літератури

1. Державний стандарт початкової загальної освіти // Початкова школа. – 2011. – № 7. – С. 1–18
2. Інноваційний потенціал вищої педагогічної освіти : колективна монографія / Н. А. Глузман, Л. В. Коваль, М. М. Марусинець, Л. С. Петуховва ; за заг. ред. Л. В. Коваль. – Донецьк : Ландон-XXI, 2012. – 503 с.

3. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О.В. Овчарук. – Київ : К.І.С., 2004. –112 с.
4. Муковіз О. П. Формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних ВНЗ засобами інформаційних технологій: монографія / О.П. Муковіз. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2010. – 180 с.
5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/15828.html>.
6. Скворцова С. О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до навчання молодших школярів розв'язувати сюжетні математичні задачі: монографія / Світлана Олексіївна Скворцова, Яна Станіславівна Гаєвець. – Харків : Ранок-НТ, 2013. – 332 с.
7. Поясик О. І. Професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи в контексті компетентісного підходу / О. І. Поясик // Гуманітарний вісник. Педагогіка. Психологія. Філософія. – Хмельницький, 2013. – Т. I. – № 28. – С. 243–248

Стаття надійшла до редакції 22.02.2015.

Попович І. Ф. Роль інформаційно-комунікаційних технологій в професійній підготовці учителя початкової школи в умовах компетентного підходу

В статті розглянуто поняття компетентного підходу при підготовці учителів початкової школи. Розкрито роль інформаційно-комунікаційних технологій при формуванні професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Описано досвід викладання дисципліни “Інтернет-технології в освіті” по виборі навчального закладу для студентів педагогічного коледжу, який показує, що практична спрямованість курсу і наближення навчальних завдань до реальних професійних потреб учителя початкової школи сприяють формуванню професійної компетентності.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, компетентний підхід, професійна компетентність.

Popovich I. The Role of Information and Communication Technologies in Training Primary School Teachers Under Competency Approach

This article is under the problem including ICT in the educational process of preparing primary school teachers in Teacher's Training Colleges. In connection with the transition to a new state standard of primary education for future primary school teachers introduced new disciplines such as: “Methods of teaching computer science in primary school” and “Practical Course with elements of computer programming.” The author notes that primary school teachers in their professional activities must strictly comply with state standards, based on principles individually oriented and competent approaches, which leads definition of a component of primary education.

The notion of competence approach in the preparation of primary school teachers and the role of information and communication technologies in formation of professional competence of primary school teachers.

This article describe the experience of teaching the subject “Internet technologies in education” choosing by educational establishment for which shows that the practical orientation of the course and all task are closely associated with real professional needs of primary school teachers.

It is alleged that the results of such activities are that student are ready for their professional duties in the future workplace. It helps to shorter consequently, the period of adaptation of a young teacher at the school, which has a positive impact on the educational process in primary school.

Using variety of information and communication technologies, within the competence approach, is the most appropriate way of training primary school teachers in Pedagogical Teacher's Training Colleges.

Key words: information and communication technologies, competent approach, professional competence.